
Ocena satysfakcji zawodowej biegłych rewidentów – wyniki badania ankietowego

---

DR HAB. GRAŻYNA VOSS, PROF. PBŚ

ORCID: [0000-0003-3358-4009](https://orcid.org/0000-0003-3358-4009)

Politechnika Bydgoska im. J.J. Śniadeckich

Wydział Zarządzania, Katedra Finansów i Rachunkowości

e-mail: grazyna.voss@pbs.edu.pl

DOROTA KANIA

Biegły rewident

KATARZYNA POKROP

Polska Agencja Nadzoru Audytowego

e-mail: katarzyna.pokrop@pana.gov.pl

Streszczenie

Cel: Ocena satysfakcji zawodowej biegłych rewidentów oraz wskazanie potencjalnych kierunków promowania zawodu wśród osób wchodzących na rynek pracy.

Metodyka / podejście badawcze: W badaniu wykorzystano kwestionariusz ankietowy, zawierający pytania zamknięte. Badanie zostało przeprowadzone wśród biegłych rewidentów podczas Dorocznej Konferencji Audytingu w 2024 r.

Wyniki: Wskazano wady i zalety wykonywania zawodu biegłego rewidenta oraz przyczyny odejścia i zaprzestania wykonywania zawodu. W związku ze zmniejszającą się liczbą audytorów aktywnych zawodowo na rynku zadano respondentom pytanie, jakie działania powinny zostać podjęte w celu zachęcenia młodych ludzi do rozpoczęcia pracy, uzyskania uprawnień biegłego rewidenta, a co się z tym wiąże - promowania

zawodu. Dodatkowo określono elementy wspierające profesjonalne wykonywanie zawodu i rolę sztucznej inteligencji (AI) wykorzystywanej w pracy firm audytorskich.

Ograniczenia / implikacje badawcze: Zaprezentowane wyniki badania ankietowego otwierają możliwości prowadzenia dalszych badań dotyczących:

- wizerunku zawodu biegłego rewidenta z perspektywy młodych ludzi stojących przed wyborem ścieżki zawodowej, jak również;
- wykorzystania AI przez biegłych rewidentów, zwiększenia atrakcyjności zawodu biegłego rewidenta i utrzymania aktywności zawodowej w tej grupie.

Oryginalność / wartość: Zaprezentowane wyniki badań i przedstawione wnioski powinny zachęcić i zainspirować wszystkie podmioty zajmujące się edukacją, audytem i nadzorem audytowym do podjęcia różnorodnych i wspólnych przedsięwzięć, mających na celu poprawę świadomości społecznej w zakresie postrzegania audytu jako dziedziny wpływającej na poprawę bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.

Słowa kluczowe: biegli rewidenci, zaprzestanie wykonywania zawodu, wykorzystanie AI w audycie, promocja zawodu

Wprowadzenie

Szybko zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza (w tym uwarunkowania prawne), społeczna (zwłaszcza poziom oczekiwań społeczeństwa) oraz rozwój sztucznej inteligencji przekładają się na nowy odbiór różnych profesji. Zawody zaufania publicznego (Smarż, 2021) tracą na prestiżu, a osoby je wykonujące zaczynają inaczej je postrzegać. Ujawnione skandale finansowe nadszarpiły zaufanie do auditingu i audytorów i podały w wątpliwość sens dalszego promowania audytu jako istotnego elementu ładu społeczno-ekonomicznego (Cieślak, Dobija, 2013). W takich warunkach, organizacje międzynarodowe i państwa rozwijają, a także wdrażają rozwiązania zmierzające do wzmocnienia wiarygodności auditingu. Wiarygodność ta jest w interesie wszystkich grup zawodowych zajmujących się szeroko rozumianą rachunkowością, ponieważ audyt pełni ważną funkcję dla podmiotów gospodarczych i relacji inwestorskich.

W Polsce na koniec 2023 r. 2570 (52 proc.) z 4948 ogółu biegłych rewidentów deklaroowało wykonywanie zawodu. W 2023 roku zaobserwowano zmniejszenie tej liczby

o 93 osoby (w poprzednim, 2022 roku o osiemdziesiąt dwie osoby)¹. Natomiast w grudniu 2024 r. liczba biegłych rewidentów wykonujących zawód to 2536 osób (52 proc.), z ogólnej liczby 4854, przy czym w ciągu roku liczba ta zmniejszyła się o trzydzieści cztery osoby.²

W takich uwarunkowaniach przeprowadzono badania jakościowe wśród biegłych rewidentów w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, czy wykonywany zawód przynosi korzyści i satysfakcję z wykonywanej pracy oraz czy należy go promować wśród młodych osób.

1. Metodyka badania

W dniach 7-8 października 2024 r. w Jachrance odbyła się XXV Doroczna Konferencja Audytingu pod tytułem „Biegły rewident – zawód multidyscyplinarny”. W jej trakcie zostało przeprowadzone badanie jakościowe z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego. Konferencja odbywała się w systemie hybrydowym i uczestniczyło w niej łącznie 399 osób, w tym 234 uczestników w systemie online, a 165 – stacjonarnie. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wypełnienia ankiety w wersji elektronicznej lub tradycyjnej (papierowej). Udział w badaniu wzięło 186 biegłych rewidentów, co stanowi ponad 46 proc. łącznej liczby uczestników konferencji, w tym 123 kobiety i sześćdziesięciu trzech mężczyzn. Większość respondentów, bo 59 proc., ukończyło pięćdziesiąt jeden lat, a osoby poniżej czterdziestego roku życia stanowią ok. 11 proc. wszystkich ankietowanych. Co piąty respondent posiada doświadczenie poniżej dziesięciu lat w zawodzie, a doświadczeniem powyżej dwudziestu lat wykazało się 45 proc. badanych respondentów.

Kwestionariusz badawczy składał się z dwóch części. W jego pierwszej części znalazły się pytania merytoryczne dotyczące satysfakcji zawodowej biegłych rewidentów. Część druga, tzw. metryczka dotyczyła informacji na temat stażu i formy zatrudnienia.

2. Rozwój zawodowy i zdobywanie uprawnień autora

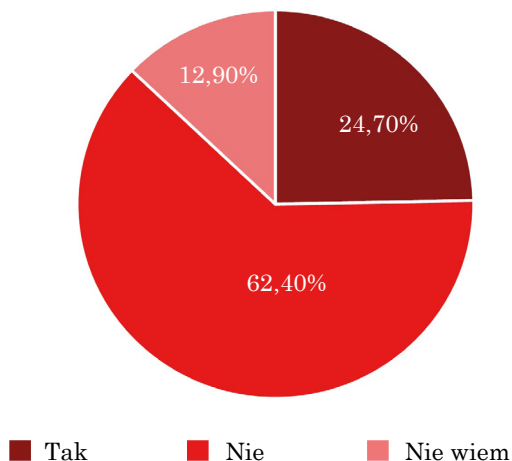
W pierwszym pytaniu poproszono respondentów o odpowiedź, czy w ich ocenie zawód biegłego rewidenta jest postrzegany jako prestiżowy i czy cieszy się dużym zainteresowaniem wśród młodych osób wchodzących na rynek pracy (rys. 1). Sto czterdzieści sześć ankietowanych osób (62,4 proc.) uważa, że wykonywany przez

---

¹ <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Coraz-mniej-bieglych-rewidentow-A-popyt-na-uslugi-ma-wzrosnac-8773043.html>

² <https://pana.gov.pl/aktualnosci/aktualne-dane-na-temat-ryнку-bieglych-rewidentow-i-firm-audytorskich-w-polsce/>

nich zawód nie jest uważany przez młodych ludzi za zawód prestiżowy, co przyczynia się do ograniczonego zainteresowania zdobyciem uprawnień do jego wykonywania. Zaledwie co czwarta osoba (24,7 proc.) uważa ten zawód za atrakcyjny dla młodych, a dwadzieścia cztery osoby nie są w stanie ocenić postrzegania zawodu biegłego rewidenta przez młodych.

Rysunek 1. Czy Państwa zdaniem zawód biegłego rewidenta jest prestiżowy i cieszy się dużym zainteresowaniem wśród młodych osób wchodzących na rynek pracy?

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Kolejne pytanie skierowane do respondentów dotyczyło oceny uzyskania i posiadania uprawnień wymaganych przy wykonywaniu zawodu biegłego rewidenta. Było ono wielokrotnego wyboru i można było wskazać w nim więcej niż jedną odpowiedź. Najczęściej respondenci odpowiadali, że profesja biegłego rewidenta to:

- długoletnia ścieżka rozwoju zawodowego,
- ciągła aktualizacja wiedzy, udział we wspólnych szkoleniach i dzielenie się doświadczeniem,
- poświadczenie odpowiednich kwalifikacji zawodowych, niezbędnych do wykonywania zawodu zaufania publicznego,
- możliwość zdobycia i wykazania się rozległą wiedzą, niezbędną do rozpoczęcia i kontynuowania pracy.

W zaprezentowanych na rys. 2 wynikach widoczne jest, że ustawiczne kształcenie jest postrzegane jako nieodłączna część zawodu biegłego rewidenta. Uzyskanie uprawnień, a następnie wykonywanie zawodu to długoletnia ścieżka rozwoju, w której poza wykonywaniem prac zawodowych istotną rolę odgrywa edukacja i zdobycie odpowiednich kwalifikacji zawodowych, które wymagają ciągłej aktualizacji, zwłaszcza w obliczu zmieniającego się otoczenia gospodarczego i regulacyjnego.

Rysunek 2. Uzyskanie i posiadanie uprawnień do wykonywania zawodu biegłego rewidenta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

3. Wady i zalety w wykonywaniu zawodu biegłego rewidenta

Kolejne pytania, na które odpowiadali ankietowani dotyczyły zalet (rys. 3) i wad (rys. 4) wykonywanego zawodu.

Najczęściej wskazywane zalety zawodu biegłego rewidenta to:

- możliwość wykonywania wolnego zawodu i wiążąca się z tym niezależność zawodowa,
- posiadanie szerokiej i aktualnej wiedzy oraz umiejętności praktycznych umożliwiających pracę w innych zawodach,

- wykonywanie zawodu zaufania publicznego,
- duże wymagania związane z uzyskaniem uprawnień biegłego rewidenta.

Badani jako zaletę wskazali duże wymagania związane z uzyskaniem uprawnień do wykonywania zawodu, co pozwala na uzyskanie odpowiednich kwalifikacji, niezbędnych do właściwego wykonywania zawodu zaufania publicznego. Ta zaleta, z punktu widzenia większości młodych ludzi, zwłaszcza z pokolenia Z, którzy oczekują szybkiej ścieżki rozwoju zawodowego, stanowi zbyt długą drogę, co skutkuje wśród nich zniechęceniem.

Rysunek 3. Zalety wykonywania zawodu biegłego rewidenta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wśród wad profesji biegłego rewidenta największą liczbę wskazań uzyskały:

- duże zaangażowanie czasowe, wynikające z przygotowania i prowadzenia dokumentacji wymaganej w ramach nadzoru audytowego,
- wykonywanie pracy pod dużą presją związaną z odpowiedzialnością wykonywanego zawodu,
- częste zmiany w regulacjach prawnych,
- podleganie nadzorowi publicznemu i samorządowemu.

Rysunek 4. Wady wykonywania zawodu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Pięć badanych osób stwierdziło, że zaletą zawodu biegłego rewidenta jest wysoki prestiż, natomiast dwadzieścia pięć osób wskazało, że wadą jest niski prestiż. Kolejnym odniesieniem do wad i zalet jest satysfakcja finansowa. Czterdzieści sześć osób wskazało, że zaletą wykonywania zawodu biegłego rewidenta jest satysfakcja finansowa, natomiast dwadzieścia siedem osób wyróżniło niewielką satysfakcję finansową jako jego wadę. Postrzeganie zawodu przez biegłych rewidentów jest zróżnicowane, co wynika z różnych doświadczeń i indywidualnego podejścia do wykonywanej pracy, co jest charakterystyczne dla wolnych zawodów.

4. Przyczyny odejścia z zawodu

Kolejne pytanie dotyczyło przyczyn odejścia i zaprzestania wykonywania zawodu (rys. 5.). Ponad 80 proc. respondentów (150 osób) wskazało jako główną przyczynę dużą odpowiedzialność i sankcje karne związane z wykonywaniem zawodu. Z danych statystycznych wynika, że co roku z zawodu rezygnują osoby, których odejście nie zawsze jest skutkiem przejścia na emeryturę. Kolejnymi przyczynami odchodzenia z zawodu są: zwiększenie zakresu obowiązków i wymogów dot. dokumentowania prac i krajowych standardów kontroli jakości (118 osób) oraz duża presja i wykonywanie pracy w stresie (105 osób). Na szczególną uwagę zasługują wskazane przez 30 proc. respondentów:

- obniżenie prestiżu zawodu,
- brak powiązania satysfakcji finansowej i odpowiedzialności zawodowej,

- zmiana przepisów prawnych, w tym wydłużenie okresu archiwizacji dokumentów,
- korzystniejsze warunki pracy i płacy w podmiotach niebędących firmami audytorskimi.

Rysunek 5. Przyczyny odejścia i zaprzestania wykonywania zawodu.

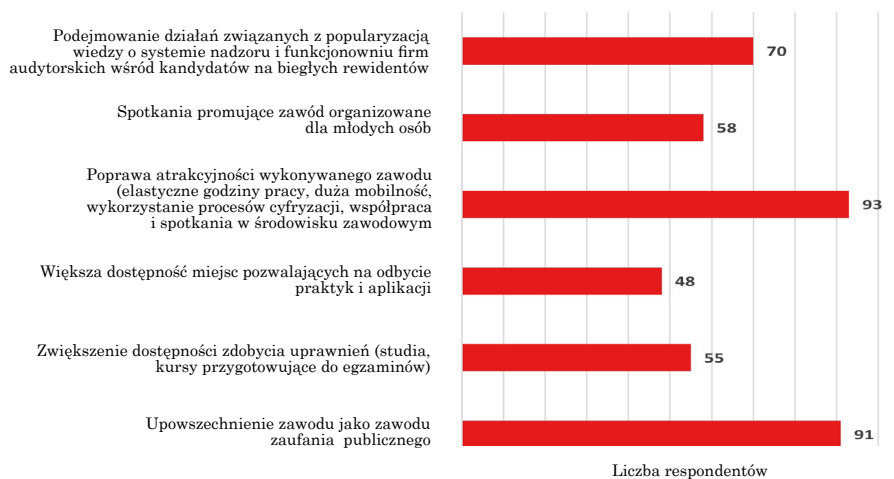
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

5. Działania promocyjne wpływające na zwiększenie zainteresowania zawodem

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie działań, jakie powinny zostać podjęte w celu zapobiegania odchodzeniu z zawodu oraz zachęcenia młodych ludzi do rozpoczęcia pracy i uzyskania uprawnień biegłego rewidenta (rys. 6). Najczęściej wśród proponowanych aktywności wymieniane zostały te, które pozwolą na poprawę atrakcyjności wykonywanego zawodu, w szczególności na wskazanie elastycznych godzin pracy, dużą mobilność, wykorzystanie procesów cyfryzacji, współpracę i spotkania w środowisku zawodowym biegłych rewidentów. W takim ujęciu zawód biegłego rewidenta powinien być przedstawiany jako zawód nowoczesny, pozwalający na wykorzystywanie narzędzi cyfrowych i dający możliwość współpracy oraz dzielenia się wiedzą w gronie zawodowym. Kolejnym obszarem promowania profesji biegłego rewidenta jest upowszechnianie tego zawodu

jako zawodu zaufania publicznego. Konieczność podjęcia działań w tym kierunku wskazało blisko 50 proc. respondentów.

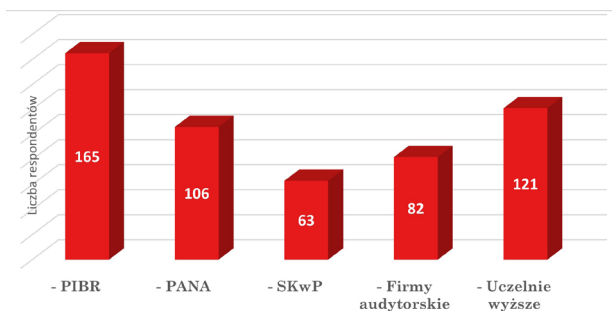
Wśród innych kwestii uznanych przez respondentów za istotne dla zachęcenia młodych ludzi do wykonywania zawodu biegłego rewidenta (rys. 6.) znalazły się działania związane z popularyzacją wiedzy o systemie nadzoru i funkcjonowaniu firm audytorskich, zwiększenie dostępności zdobycia uprawnień niezbędnych do wykonywania zawodu, w szczególności poprzez współpracę z uczelniami i innymi placówkami edukacyjnymi mającymi na celu organizację studiów oraz kursów przygotowujących do egzaminów.

Rysunek 6. Zakres działań mających zachęcić młodych ludzi do rozpoczęcia pracy i uzyskania uprawnień biegłego rewidenta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

W następnym pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie podmiotów, które powinny podejmować działania promocyjne wśród młodych ludzi (rys. 7). Najwięcej badanych (blisko 90 proc.) wymieniło Polską Izbę Biegłych Rewidentów (PIBR). W dalszej kolejności wymieniano uczelnie wyższe, Polską Agencję Nadzoru Audytowego (PANA), firmy audytorskie i Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (SKwP). Można z tego wysnuć wniosek, że oprócz indywidualnych działań, szansę powodzenia mogą mieć wspólne inicjatywy tych podmiotów, zwłaszcza, że w ich interesie leżą bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, promowanie rozwoju zawodowego oraz działalność edukacyjna.

Rysunek 7. Podmioty które powinny podjąć działania promujące wykonywanie zawodu biegłego rewidenta wśród młodych ludzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

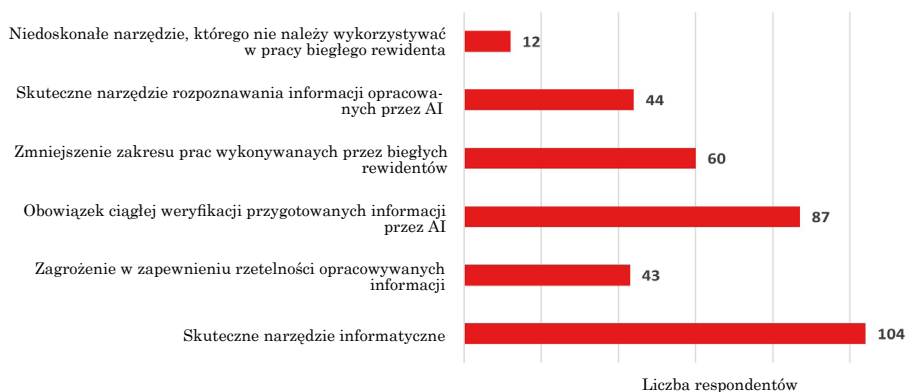
Respondenci mieli również wskazać elementy wspierające profesjonalne wykonywanie i postrzeganie zawodu biegłego rewidenta. Jako podstawowe wsparcie 113 osób wskazało potrzebę podjęcia działań podnoszących świadomość społeczną w zakresie roli zawodu biegłego rewidenta i znaczenia sprawozdania z badania sprawozdania finansowego. Ponadto wskazano również na potrzebę organizacji konferencji, webinarów i szkoleń oraz organizowanie paneli dyskusyjnych. Zdaniem ankietowanych istotnym elementem stanowiącym wsparcie w pracy zawodowej są publikacje naukowe, stanowiska nadzoru audytowego, a także wytyczne i raporty międzynarodowych i krajowych organów nadzoru.

Rysunek 8. Elementy wspierające profesjonalne wykonywanie i postrzeganie zawodu biegłego rewidenta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Postęp technologiczny, proces cyfryzacji i rozwój sztucznej inteligencji (AI) zmieniają oblicze pracy biegłego rewidenta w wielu obszarach działalności. Tego zagadnienia dotyczyło kolejne pytanie, które zadano ankietowanym (rys. 9). Dla większości respondentów (104 osoby) AI stanowi skuteczne narzędzie informatyczne, jednak ze względu na odpowiedzialność wynikającą z realizacji obowiązków zawodowych i wiążącą się z tym konieczność korzystania ze sprawdzonych i godnych zaufania rozwiązań, nie stanowi ona jeszcze skutecznego i bezpiecznego narzędzia w pracy biegłego rewidenta, ponieważ jej wykorzystanie wymaga ciągłej weryfikacji przygotowanych informacji. Wykorzystanie sztucznej inteligencji pozwala na zmniejszenie zakresu prac wykonywanych przez biegłych rewidentów (w szczególności dotyczących analiz, poszukiwania danych i innych odznaczających się dużą powtarzalnością). Co piąty respondent uważa AI za skuteczne narzędzie. Tyle też ankietowanych twierdzi, że wykorzystanie sztucznej inteligencji stanowi zagrożenie dla zapewnienia rzetelności opracowanych informacji.

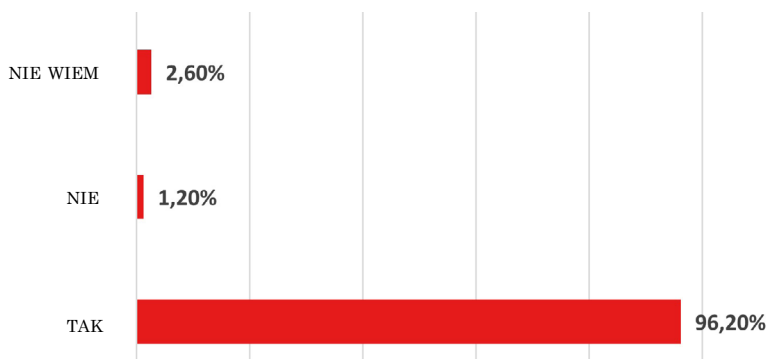

Rysunek 9. Wykorzystanie sztucznej inteligencji w pracy firm audytorskich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Kolejne pytanie skierowane do ankietowanych dotyczyło podejmowania wspólnych inicjatyw przez audytorów, kontrolerów audytowych, środowiska akademickie i księgowych, mających na celu informowanie różnych środowisk działających w szeroko rozumianym biznesie o znaczeniu rzetelności i wiarygodności informacji finansowych i niefinansowych. Ponad 96 proc. respondentów podziela pogląd, że wszystkie te grupy zawodowe powinny podjąć wspólne działania w celu podnoszenia świadomości społecznej dotyczącej znaczenia sprawozdań finansowych oraz ich badań w bezpieczeństwie obrotu gospodarczego. Warto wspomnieć, że bezpieczeństwo obrotu gospodarczego

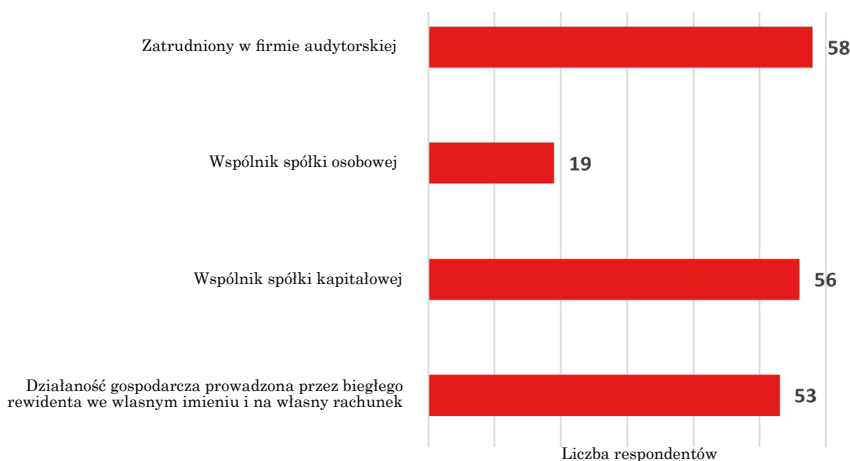
jest ważne nie tylko dla osób prowadzących działalność gospodarczą i zajmujących się inwestowaniem, lecz dotyczy pośrednio wszystkich podmiotów gospodarczych oraz indywidualnych gospodarstw domowych.

Rysunek 10. Konieczność podejmowania wspólnych działań przez audytorów, kontrolerów audytowych, środowisko akademickie i księgowych, mających na celu podniesienie świadomości społecznej dotyczącej znaczenia sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z badania w bezpieczeństwie obrotu gospodarczego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Ostatnie pytanie, jakie zostało skierowane do ankietowanych dotyczyło sposobu wykonywania zawodu.

Rysunek 11. Sposób wykonywania zawodu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Najczęściej wymienianym sposobem wykonywania zawodu jest zatrudnienie w firmie audytorskiej. Niewiele mniej wskazań otrzymało bycie wspólnikiem spółek kapitałowych i osobą prowadzącą działalność gospodarczą we własnym imieniu i na własny rachunek. Zaledwie co dziesiąta osoba objęta badaniem wskazała, że wykonuje swój zawód jako wspólnik spółki osobowej. Powyższe pytania określane mianem metryczki, dotyczące płci, wieku, stażu i sposobu wykonywania zawodu miały tylko charakter poglądowy, gdyż sposób wykonywania zawodu nie przekłada się na jakość prowadzonych badań i rzetelność przedstawionych opinii.

Podsumowanie

Zawód biegłego rewidenta zaliczany jest do zawodów zaufania publicznego. Jednak inaczej jest on postrzegany przez osoby wykonujące ten zawód, a inaczej przez społeczeństwo. Audytorzy oceniają swoją pracę jako prestiżową, wymagającą ciągłej aktualizacji wiedzy, będącą efektem długoletniej ścieżki rozwoju zawodowego i wiążącą się z koniecznością spełnienia wysokich wymagań.

Jak w przypadku każdego zawodu, tak bycie biegłym rewidentem ma swoje zalety i wady. W aspekcie tych drugich, ankietowani wymieniali częstą zmianę uregulowań prawnych, presję związaną z wykonywaniem swoich obowiązków i konieczność odpowiadania przed nadzorem. Niektóre z tych czynników przekładają się na odejście z zawodu i poszukiwanie nowych możliwości na rynku pracy, w szczególności ze zdobytą wiedzą i kompetencje zawodowe dają duże możliwości zatrudnienia w jednostkach komercyjnych, co - jak zauważają respondenci - nierzadko przekłada się na wyższe zarobki.

Uczestnicy badania wskazują potrzebę podjęcia stosownych działań mających na celu promowanie zawodu wśród młodych ludzi i edukację za pomocą publikacji naukowych, stanowisk nadzorczych oraz wytycznych i raportów międzynarodowych i krajowych agencji nadzoru. Wskazano również na potrzebę prowadzenia działań promocyjnych i podnoszenia świadomości społecznej w aspekcie znaczenia sprawozdań finansowych oraz ich badań dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.

Przedstawione wyniki badań mogą posłużyć za wskazówki w procesie planowania promocji zawodu biegłego rewidenta oraz stanowić punkt wyjścia do prowadzenia dalszych badań nad postrzeganiem zawodu przez młode osoby, stojące przed decyzją dot. wyboru swojej ścieżki zawodowej.

Literatura

Źródła internetowe:

<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Coraz-mnie-bieglych-rewidentow-A-popyt-na-uslugi-ma-wzrosnac-8773043.html> (5.11.2024 r.)

https://www.researchgate.net/profile/Dorota-Dobija-2/publication/286672839-Institutionalization_of_ethical_codes_as_a_tool_for_increasing_credibility_of_auditors/links/577d3c5108aed807ae75f99e/Institutionalization-of-ethical-codes-as-a-tool-for-increasing-credibility-of-auditors.pdf#page=137

Inytucjonalizacja zasad etycznych jako narzędzie budowania wiarygodności i zaufania publicznego do zawodu biegłego rewidenta¹ Iwona Cieślak Akademia Leona Koźmińskiego iwonac@kozminski.edu.pl Dorota Dobija Akademia Leona Koźmińskiego dobija@kozminski.edu.pl Prakseologia nr 154/2013 (7.12.2024 r.)

<https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ppk/59/ppk5910.pdf>, Smarż J. Relacja pojęć „wolny zawód” i „zawód zaufania publicznego”, o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Cz. II; Przegląd Prawa Konstytucyjnego Nr 1 (59) /2021 (1.12.2024 r.)

<https://www.pibr.org.pl/> 5.12.2024 r.

<https://pana.gov.pl/> 4.12.2024 r.

